

Afdækning af litteracitet

.....
Tekst- og opgavesamling B

Romani arli

.....

Til elever, der læser og skriver på
romani arli som stærkeste sprog

Introduktion

Denne tekst- og opgavesamling anvendes sammen med samtaleark, Spor B.

Tekst- og opgavesamlingen indeholder **tre tekster**:

- Tekst 1: Løven og ræven
- Tekst 2: Skorpionen – et spindeldyr med brod
- Tekst 3: Søvn

Materialet til hver tekst består af **tre dele**:

1. Selve teksten
2. Elevens svarark med spørgsmål til teksten
3. Rettevejledning til tekstens spørgsmål.

Information om **valg af tekst** til eleven finder du i **samtaleark B**.

Anvendelse af tekst- og opgavesamling

Print tekst, elevens svarark og rettevejledning enkelt-sidedt og i farver. Giv eleven teksten og elevens svarark og hav selv rettevejledningen liggende foran dig, mens eleven læser teksten og løser opgaverne, så du løbende kan notere elevens svar.

Giv gerne tolken kopier af tekster og elevens svarark, både på dansk og på elevens sprog.

Instruktionerne til, hvordan du gennemfører opgaverne i forbindelse med teksterne, finder du i samtalearket til Spor B.

Skriv elevens svar på opgaverne i dette materiale. Vær opmærksom på, at svarfelterne, f.eks. "Ja" og "Nej", kommer i en anden rækkefølge på elevens svarark, hvis der er tale om et sprog med læseretning fra højre til venstre.

Om oversættelserne

I nogle tilfælde bruges forskellige variationer af det samme sprogs skriftsprog i forskellige lande eller i forskellige

dele af et land. Hvis der findes et officielt standardskriftsprog, er dette anvendt i oversættelserne af de tre tekster.

Tekst 1: "Løven og ræven"**O lavi hem i lisica**

O lavi pašljola sine ki pli pečina. Ov pašljola sine odori dive rat. Manuš šunela sine olestar samo tikne činjarde vike.

– Ov i namboromo, vakerena sine o životinje hem sine olenge bezaha oleske. Ola lele te džan ki laveskiri peštera tikne podarokencar.

Ama i lisica na geli andre.

O lavi pučlja kovle glasoja:

– Mlo amal, soske na aveva andre? Sarine o javera sine akate.

– Me mislindžum te avav, phendža i lisica, ama keda dikhljum o tragija darandiljum. Sa o tragija sikavena so khudže andre ki tli pečina ama ni jek trago nane sar ikljola pe tari pečina. Odoleske ka ačhovav avri.

Billede: I-K. Eriksson.

Tekst: K. Aronsson & S. Ottosson, Min läsebok. 1993. Bearbejdet.

Tekst 1: "Løven og ræven" - Elevens svarark**Pučiba bašo "O lavi hem i lisica"**

Odgovorin Oja ili Na ko akala pučiba bašo teksti.

Oja Na

1. Sine o lavi celo vreme ki pli pečina?
2. Geli i lisica andre ko lavi?
3. Dindža i lisica podarko e laveske?
4. Halja o lavi e javere životinjen?

Ko akala pučibe odgovorineja moja.

5. Šaj te vakere tle lafencar bašo so mothovela pe ko teksti?
6. Pačaja kaj o lavi sine namboromo? Šaj te vakere so tu mislineja bašo odova?
7. Sine i lisica pogodžaver taro javera životinje? Šaj te vakere sar mislineja bašo odova?
8. Mislineja kaj šaj te sikljol pe diso tari akaja paramisi. Šaj te vakere sar mislineja bašo odova?

Tekst 1: "Løven og ræven" - Rettevejledning

Teksttype: Skønlitterær, fortællende tekst (fabel).

Billedet kan fremme fortolkningen af den implicite information i teksten. For at forstå historien, må læseren være i stand til at læse mellem linjerne. Fablens morale udtrykkes ikke i teksten.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Var løven i sin grotte hele tiden?	X		☐	☐
2	På linjerne	Gik ræven ind til løven?		X	☐	☐
3	Mellem linjerne	Gav ræven løven gaver?		X	☐	☐
4	Mellem linjerne	Havde løven ædt de andre dyr?	X		☐	☐

Kommentarer:

Genfortælling

5. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Åbne spørgsmål

Formålet med de åbne spørgsmål er at afdække elevens evne til at argumentere ud fra teksten. Hvis eleven ikke selv motiverer sit svar, er det vigtigt at stille opfølgende spørgsmål.

Spørgsmålene stilles og besvares mundtligt.

6. (Mellem linjerne) Tror du, at løven var syg? Hvordan kom du frem til det?

Kommentarer:

7. (Mellem linjerne) Var ræven klogere end de andre dyr? Kan du fortælle, hvordan du kom frem til det?

Kommentarer:

8. Tror du, man kan lære noget af den her fortælling? Kan du fortælle, hvordan du kom frem til det?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål bag linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning:

Tekst 2: "Skorpionen - et spindeldyr med brod"

Škorpioni – jek pauko karoja

Nane šukar ideja te čhivel pe naj ko tikne zidongere rupe ja pale maškar o bara ko tate thana. Manuš trebela hem te tinanel ple kundre te terdindže čuče hari poviše vreme. Šaj ola nane više čuče. Odoleske so o škorpionja na mangena but svetlo, ola pašljona hem bastrinena pes ko rupe hem ko javera mračna thana diveskoro. O škorpionja živinena ko sa e phuvjakere tate thana, ama manuš dikhela len retko.

Posavindor mudarela e žrtva

O škorpionja šaj te oven čače otrovna, mada pherdo sorte nane opasna amenge e manušenge. Ola ovena bare taro jek dži ko biš santimija, odova zavisinela tari sorta, ama sarinen isi olen jek otrovno karo kova i palal ko krajo ki porik. Keda jek škorpioni mudarela disave žrtva, tegani ov vazdela pli porik upro plo dumo hem posavela e žrtva hem ikerela e kandžencar. Jek daravdo škorpioni vertinela pes sigate celo vreme kaj te šaj te usmerinel o karo premal plo dušmani.

O škorpioni astarela račate bare paukon hem javere tikne bubačken. Ola pipinena e kandžencar, steginena e šrtva hem mudarena ple otrovno karoja.

Fotografi: Wikimedia Commons.
Tekst: K. Åström, Boken om världen. 2001.

Tekst 2: "Skorpionen - et spindelyr med brod" - Elevens svarark**Pučibe bašo "Škorpioni"****Odgovorin Oja ili Na ko akala pučibe ko teksti.**

Oja Na

1. Mangela o škorpioni mrako?
2. Šaj *sa* o škorpionja te mudaren e manušen?
3. Dali sa o sorte škorpionja i isto bare?
4. Astarena o škorpionja ple žrtva kandžencar?

Ko telune pučiba odgovorineja moja.

5. Šaj tle lafencar te mothove bašo so vakerela pe ko teksti?
6. Ko teksti bašo škorpioni terdžola kaj manuš trebela te tinanel ple kundre. Soske mislineja kaj manuš trebela te kerel odova?
Šaj te mothove sar mislinea bašo odova?

Tekst 2: "Skorpionen - et spindeldyr med brod" - Rettevejledning

Teksttype: Beskrivende faktatekst.

Billedet kan skabe en vis forforståelse. Informationen i teksten er primært udtrykt eksplicit, men det kræver, at elever læser mellem linjerne for at kunne besvare de åbne spørgsmål. Teksten indeholder nogle emnespecifikke ord.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Kan skorpioner lide mørke?	X		☐	☐
2	På linjerne	Kan alle skorpioner slå mennesker ihjel?		X	☐	☐
3	På linjerne	Er alle skorpionarter lige store?		X	☐	☐
4	På linjerne	Fanger skorpionen sit bytte med klørne?	X		☐	☐

Kommentarer:

Spørgsmålene 5-6 stilles og besvares mundtligt.

Genfortælling

5. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Åbent spørgsmål

Formålet med det åbne spørgsmål er at afdække elevens evne til at argumentere ud fra teksten. Hvis eleven ikke selv motiverer sit svar, er det vigtigt at stille opfølgende spørgsmål.

6. (Mellem linjerne) I teksten om skorpionen står der, at man bør ryste sine sko. Hvorfor tror du, at man bør gøre det? Kan du fortælle, hvorfor du tror det?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning:

Tekst 3: "Søvn"

Sojbe

Sarinen trebela sojbe, sar e manušen adžahar e životinjen. Ama soske? Ni o istražuvačija na džanena o odgovor bašo odova. Ja pale so ovela keda sovaja. Ama kaj trebela amenge o sojbe – sarine i jek ko odova. Bizo sojbe amen ka mera.

O sojbe i sar odmor. Mada tu tegani na dikhea so ovela trujal tute. Ko disavo način manuš šaj phenela kaj tu sian ko nesvest keda soveja. Ama na odoborom hor te našti te džangavdžove.

Sojbaskoro ciklusi

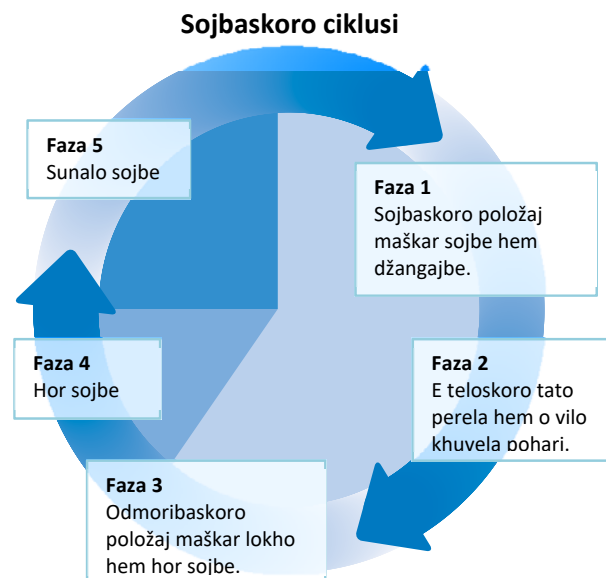
Sojbe ovela ko redovna ciklusija kola tane bare otprilika 90 minutija. Sakova sojbaskoro ciklusi tano kerdo taro pandž faze, dikh o diagrami bašo sojbaskoro ciklusi.

Sunalo sojbe hem hor sojbe

E pandžto fazakoro anav i sunalo sojbe. Tegani o jakha merdinena sigate hem tegani dikhaja suno. O sunalo sojbe i površno, mangela te phenel pe kaj na sovaja hor. O sunalo sojbe avela sakova 90 minuti hem ovela otprilike jek četvrtina taro amaro sojbaskoro periodi. Jek javer faza i o hor sojbe. Tegani o telo avela upripesto hem amen tegani šaj te sikljova pošukar neve buča. Ko hor sojbe zoraljovena o džaniba hem ačhona polokhe ki amari godi.

Nadoknadibe o sojbe

Te bešljan jek dive but račate tegani lokho i te verujne kaj tuke trebela te sove duplo but ki javer rat. Ama odova nane čače. O telo džanela šukar sar te nadoknadinel o našavdo sojbe. Keda soveja but hari tu nadoknadineja sovindo hor.

Tekst 3: "Søvn" - Elevens svarark

Pučibe bašo "Sojbe"

Save tvrdiba i čače so pišinel pe ko sojbaskoro teksti?

Čhiv jek krsto bašo sakovova tvrdibe ki kocka Oja ili Na.

Oja Na

1. O istražuvačija džanena soske e manušenge trebela sojbe.
2. Ko sunalo sojbe manuš sovela površno.
3. Amen dikhaja suno jek pobaro kotor tari rat.
4. But i polokho te ove džangavdo angleder o sunalo sojbe nego palo sunalo sojbe.

Produžin o sojbe čhivindor jek krsto ki kocka so tu verujnea kaj odova odgovor i čačo. Tu šaj čhiveja samo jek krsto.

5. Manuš te sovela pohari jek ili duj rača ...

- A trebela te sovel duplo buteder ki javer rat te šaj te nadoknadinel o sojbe.
- B o telo šaj te nadoknadinel odova te sovela manuš hor ki javer rat.
- C Tegani manuš mora te džal te pašljol porano javer rat kaj te nadoknadinel o našavdo sojbe.

Ko akava pučibe odgovorinea moja.

6. Šaj te mothove kratko tle lafencar bašo so vakerela pe ko teksti?

Tekst 3: "Søvn" - Rettevejledning

Teksttype: Forklarende faktatekst.

Diagrammet viser søvncyklussens forløb og fordelingen mellem de forskellige søvnstadier. Teksten indeholder flere emnespecifikke ord. Teksten kan forstås uden diagrammet, men spørgsmål 3 og 4 kræver, at eleven kan læse diagrammet og drage en konklusion på baggrund af informationen.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Forskere ved, hvorfor mennesker har brug for søvn		X	☐	☐
2	På linjerne	Under drømmesøvnen sover man overfladisk	X		☐	☐
3	På linjerne	Vi drømmer størstedelen af natten		X	☐	☐
4	Mellem linjerne	Det er lettere at blive vækket før drømmesøvnen end efter drømmesøvnen		X	☐	☐
5	På linjerne	Hvis man har sovet for lidt en eller to nætter...				
		A. har man brug for at sove dobbelt så meget den næste nat, for at indhente søvnen.				☐
		B. kan kroppen kompensere for det ved at sove dybere den næste nat.		X		
		C. må man gå i seng ekstra tidligt den næste aften, for at indhente den tabte søvn.				☐

Kommentarer:

Genfortælling

Spørgsmål 6 stilles og besvares mundtligt.

6. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning: